

Akut hasmenéses beteg a gyógyszertárban

Hasmenés esetén elsőrendű fontosságú a folyadékpótlás, de segítséget jelenthet a tünetek enyhítésében patikaszerek alkalmazása is.

Leggyakrabban **akut hasmenés** okozza a híg állagú, vizes széklettel, hasi fájdalommal, görcsökkel, sürgető székelési ingerrel járó panaszokat, amik néhány nap, maximum két hét alatt – sok esetben maguktól is – megszűnnek.

Az akut hasmenés néhány lehetséges oka

1. Baktérium, vírus, protozoon okozta fertőzések: az akut hasmenés kiváltójaként leggyakrabban vírusok, baktériumok vagy protozoonok okolhatók. A hirtelen jelentkező, hányással társuló hasmenést gyakran rota- vagy norovírus-fertőzés váltja ki. Mindkét vírus okozta betegség gyorsan terjed, különösen olyan helyeken, ahol sok ember tartózkodik összezárva, kis helyen. Különösen veszélyeztetettek a tömegközlekedési eszközökön utazók, valamint a nagy, egy légtérű irodákban dolgozó emberek. A tömegközlekedési eszközök kapaszkodói, a számítógépek klaviatúrája, a telefonkagylók, a villanykapcsolók és a kilincsek a hasmenést okozó vírusok fő telephelyei. Vírusokkal szennyezett élelmiszerek, tárgyak, illetve a testi kontaktus is terjesztik a kórokozókat.

A hasmenést kiváltó baktériumok (pl. *E. coli*, *Salmonella*) általában szennyezett élelmiszerekkel kerülhetnek a szervezetbe.

2. Utazási hasmenés: az úti céltól függően az utazók 30-70%-a szembesülhet hasmenéssel. Minél inkább idegen az utazó számára az új helyen az éghajlat és alacsony a közegészségügyi színvonal, annál valószínűbb, hogy fellép a hasmenés.

3. Stressz: a stressz kedvezőtlenül meg tudja gyorsítani az emésztési folyamatot, és hasmenést okozhat. Sokan fontos találkozók, randik vagy vizsgák előtt tapasztalnak hasmenést.

4. Élelmiszer-összetevőkkel szembeni intolerancia: az elégtelen mértékű emésztésnek hasi fájdalom, görcsök és hasmenés lehet a következménye. Gyakori a tejjel és tejtermékekkel szembeni intolerancia, ami a tejcukrot (laktózt) bontó laktáz enzim hiányos termelődésére vezethető vissza.

5. (Mesterséges) édesítőszer használata: a különféle „cukormentes” élelmiszerekben és egyes gyógyszerekben előforduló édesítőszer, pl. a szorbit és a mannit, különösen akkor, ha nagyobb mennyiségben fogyasztják azokat, hasmenést okozhatnak.

6. Gyógyszermellékhatás: a hasmenés számos gyógyszer mellékhatása lehet; így például a nemszteroid gyulladáscsökkentők, a szerotonin-visszavételt gátlók, illetve a kolinerg hatóanyagok szedése is vezethet túl gyakori és/vagy a szokásosnál hígabb székletre. Míg az antibiotikumoknál már az alacsony dózisban alkalmazott hatóanyagok is ki-

DR. BUDAI MARIANNA PHD
SZAKGYÓGYSZERÉSZ

DR. BUDAI LÍVIA PHD
SZAKGYÓGYSZERÉSZ

válhatnak hasmenést, addig bizonyos hatóanyagoknál (pl. magnéziumsók, tiroxin, C-vitamin) ez a típusú mellékhatás elsősorban akkor tapasztalható, ha a szokásosnál nagyobb dózisban kerülnek alkalmazásra.

Az akut panaszokkal szemben a **krónikus hasmenés** hosszabb ideje fennálló problémát jelent. A krónikus hasmenés legalább négy héten át van jelen, és az oka általában valamilyen alapbetegség (pl. Crohn-betegség, irritábilis bélszindróma).

Milyen esetekkel találkozik leggyakrabban a szakasszisztens?

Az akut hasmenések mintegy 90%-ának a háttérben baktérium vagy vírus okozta fertőzés áll. Így, a táránál állva leggyakrabban a vírusok vagy baktériumok okozta akut panaszokkal szembesül a szakasszisztens. Bár az antibiotikum alkalmazása racionális lépésnek tűnhet az igazoltan bakteriális fertőzések esetében (tény, hogy a mindennapi gyakorlatban a kórokozó azonosítására csak ritka esetekben kerül sor), a szakmai szervezetek mégis óva intik az orvosokat az antibiotikum rendeltétől. Az antibiotikumok szedése ugyanis még a kórokozó ismeretében is alig rövidíti le a gyógyulás idejét [1].

Mit ajánlat a szakasszisztens a betegeknek?

1. FOLYADÉKPÓTLÁS

Az akut hasmenéses panaszok kezelésében a legalapvetőbb feladat a megfelelő mértékű folyadékbevitel. A szervezet által elvesztett folyadék pótlására a legalkalmasabbnak a glükózalapú elektrolitoldatok fogyasztása tűnik. Közülük a legismertebb a WHO receptje alapján készülő vizes rehidráció oldat (13,5 g/l glükóz, 2,6 g/l nátrium-klorid, 1,5 g/l kálium-klorid és 2,9 g/l nátrium-citrát).

2. PATIKASZEREK

A hasmenés gyógyszeres kezelése általában tüneti terápiát jelent, azaz a gyógyszertárban kapható szerekkel maga a hasmenés orvosolható, a kiváltó ok ismerete nélkül. A hasmenés gyógyszeres kezelésének a célja a székelési gyakoriság csökkentése és a hasmenéses időszak lerövidítése [1, 2].

Alkalmazható hatóanyagcsoportok, hatóanyagok:

1. Motiliáscsökkentők

A bélperisztaltika mérséklése révén fejt ki a hatását például a loperamid. Bár a gyógyszer hatásosan csökkentik a has-

menés gyakoriságát és a hasmenéses időszak időtartamát, számos tényező óvatosságra int az alkalmazását illetően. Egyrészt a szedése a kórokozók szervezetből való távozását visszafoghatja, másrészt alkalmazása következményeként ún. rebound székrekedés léphet fel, azaz a hatása a kívántnál erősebb lehet, és néhány nap elteltével székrekedéssel szembesülhet a beteg. Loperamidtartalmú gyógyszerek csak 12 év feletti betegeknél alkalmazhatók.

2. Szekréciósökkentők

A fokozott folyadék kiválasztást mérséklő, ún. szekréciógátló hatóanyag, a racekadotril hatása komplex; egyrészt a hidratáltsági állapot javítása, másrészt a hasmenéses panaszok csökkentése révén javítja a betegek állapotát. Esetében nem kell számolni rebound székrekedéssel, és a kórokozók bélcsatornából való ürülése sem gátolt. Felnöttek vény nélkül, gyermekek vénykötelesen vásárolhatják meg a racekadotril-tartalmú gyógyszert.

3. Adsorbensek

Az aktív szén, a bizmutszármazékok és a dioszmektit régóta alkalmazott szerek a hasmenés kezelésében. Ezek a hatóanyagok a bélben található mérgeanyagokat, toxinokat kötik meg a felületükön, majd a széklettel kiürítik azokat. Az aktív szén készítményei már 3 éves kortól alkalmazhatók, a dioszmektites szerek már fiatalabbaknál is.

4. Bevonószerek

A zselatin-tannát nagy viszkozitása miatt bevonóréteget képez a gastrointestinalis nyálkahártyán. Ilyen módon limitálja

annak a mérgeanyagokkal való érintkezését, és megakadályozza a baktériumok bélfalon történő megtapadását, továbbá elősegíti azok mielőbbi ürülését. A zselatin-tannátos készítmények felnőtteknél és gyermekeknél, akár 3 éves kor alattiaknál is, hozzájárulnak a bélfal – hasmenés miatt sérült – élettani funkciójának helyreállításához.

5. Probiotikumok

Különbféle baktériumtörzsek játszhatnak szerepet abban, hogy a bélflóra hasmenés által megzavart egyensúlya mielőbb hamarabb visszaállhasson.

(Az irodalomjegyzék megtekinthető a szerkesztőségben.)

TESZTKÉRDÉSEK

Akut hasmenéses beteg a gyógyszerterápiában

DR. BUDAI MARIANNA PHD – DR. BUDAI LÍVIA PHD

1. Mi az akut hasmenések leggyakoribb oka?

- a) Vírus vagy baktérium okozta fertőzés
- b) Gyógyszermellékhatás
- c) Stressz, feszült idegállapot

2. Akut hasmenés esetén a legfontosabb teendő...

- a) Erős hatású hasfogó bevétele
- b) Bakteriális tenyésztést követő célzott antibiotikum-terápia
- c) Folyadékpótlás

3. Melyik szer enyhítheti a hasmenéses panaszokat a bélfalat bevonó tulajdonsága miatt?

- a) Loperamid
- b) Racekadotril
- c) Zselatin-tannát